

Online Science Education Journal, 2016; 1(1): 42-59.

Online Fen Eğitimi Dergisi, 2016; 1(1): 42-59.

Sınıf Öğretmenlerinin Fen Bilimleri Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerindeki Yöntem ve Teknik Kullanımına İlişkin Görüşleri

Demet ŞAHİN, *Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi ABD, demet.sahin@gop.edu.tr*
Sevim GÜVEN, *Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi ABD, sevim.guven@gop.edu.tr*

Bu makaleye atf yapmak için

Şahin, D.,6 Güven S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Fen Bilimleri Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerindeki Yöntem ve Teknik Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Online Fen Eğitimi Dergisi, 1(1): 42-59.*

ÖZET

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerindeki yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı temel alınan bu araştırma durum çalışması desenine göre planlanmıştır. Çalışma Tokat ili merkez ve ilçelerde bulunan toplamda 4 okulda görev yapan 20 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde ilişkisel içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenleri fen bilimleri hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin öğretim sürecinde farklı sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu derslerin öğretiminde genellikle düz anlatım, soru-cevap, gezi gözlem, örnek olay ve beyin fırtınası yöntem ve tekniklerine başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmen görüşleri

The Opinions of Primary School Teachers on teaching methods and Techniques in science and technology, science of life courses and social studies

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine primary teachers' opinions about teaching methods and techniques used in science and technology, social studies and science of life courses. This study is designed as a qualitative research and planned according to case study design. Twenty primary school teachers participated to this study who were working in primary schools in the in Tokat. Data were collected by semi-structured interview technique and analyzed descriptively. The results obtained from this study show that, primary school teachers generally use experiment, instruction, and question-answer, brain storming methods in science and technology, social studies and science of life courses. Teachers faced different problems in the teaching process in science and technology, social studies and science of life courses.

Keywords: Primary teachers, teaching methods and techniques, views of the teachers

GİRİŞ

Eğitim ortamları yaşamla okulu birleştiren uygulamaları içermelidir. Kullanılacak olan farklı yöntem ve teknikler yaşam ve okulu birbiri ile bütünleşik hale getirir ve öğrencileri çevresine, hayata uyumlu hale getiren beceriler kazanmasını sağlar. Hayat bilgisi dersi ile okulun kapıları hayata açılmakta, fen bilimleri dersi ile evrende gerçekleşen olayların nedenleri ve sonuçlarını keşfetmeye ilişkin bilgiler edinilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi ile de öğrenciye toplumsal kişilik kazandırılmaktadır.

Hayat bilgisi dersi ile temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, öz güveni yüksek, çevresi ve kendisiyle barışık, millî ve manevi değerleri içselleştirmiş bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015, s.1). Fen bilimleri dersi ile araştıran-sorgulayan, etkili kararlar verebilen, problem çözebilen, kendine güvenen, işbirliğine açık, etkili iletişim kurabilen, sürdürülebilir kalkınma bilinciyle yaşam boyu öğrenen fen okuryazarı bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır (MEB, 2013, s.1). Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, haklarını ve sorumluluklarını bilen, sosyal yaşamda etkin, üretken, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek Sosyal Bilgiler (4, 5. Sınıflar) öğretim programının temel vizyonunu oluşturmaktadır (MEB, 2009, s.1). Bu sebeple ilkökul düzeyinde verilen bu derslerde öğretim sürecinde yapılan uygulamaların önemine vurgu yapmak gerekmektedir. Çünkü her bir dersin amaçlarına ulaşmak ve öğrencilerin gerekli becerileri kazanması doğru zamanda seçilen etkili öğretim yöntem ve teknikleri kullanmakla mümkündür. Ayrıca dönem dönem yenilenen öğretim programları sayesinde çağı yakalayan, bilgiyi hazır almaktan çok bilgiyi aktif bir şekilde kullanabilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Tüm bunlara ek olarak Öğretmenin rolü, öğrencilere yalnızca bilgi aktarmakla kalmayıp onlarla iyi iletişim kurarak, onlara gerekli temel becerilere ve toplumsal değerlere sahip insanlar olmalarını sağlamak olarak değişmiştir (Aktepe & Aktepe, 2009). Bu yüzden öğrencilerin hazır bilgiyi aldıkları uygulamalar değil, edindikleri bilgileri kullanabilecekleri farklı yöntem ve tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin ve fen bilgisi öğretmenlerinin, fen bilimleri derslerinde kullandıkları yöntemlere ilişkin yapılan çalışmalarda öğretmenlerin genellikle düz anlatım, soru cevap, gösteri ve tartışma, gezi-gözlem yöntemlerini kullandıkları, konuların fazla olması ve özellikle sınıf öğretmenlerinin fen alanına ilişkin bilgi yetersizliklerinin olması, onların kullandıkları yöntem ve teknikleri etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Türkiye’de ilkökul ve ortaokul düzeyinde fen bilimleri derslerinde öğrenciyi pasif kılma eğilimindeki öğretim uygulamalarının daha sıklıkla tercih edildiği dikkat çekmektedir (Aktepe & Aktepe, 2009; Dindar & Yangın, 2007; Sönmez, 2002; Şimşek, Hırça, & Coşkun, 2012; Taşkaya & Sürmeli, 2014; Yıldırım, 2010).

Benzer şekilde sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları yöntem ve teknikleri ortaya koymayı amaçlayan çalışmalarda öğretmenlerin en çok soru-cevap, düz anlatım ve tartışma gibi geleneksel yöntemleri tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bu yöntemleri sıklıkla tercih etmelerinin nedenleri ise bu yöntemlerin dersin amaçlarına kolay ulaşmalarını sağlaması ve okul imkanlarının yetersiz olmasıdır (Çelikkaya & Kuş, 2009; Ergani, 2010; Karakuş, Aslan, & Ergüven, 2014; Taşkaya & Bal, 2009). Hayat bilgisi dersinin işlenişine yönelik Demir ve Özden (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sınıf öğretmenlerinin en çok düz anlatım yöntemini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu yöntemi tercih etme nedenlerini ise, ders kitaplarında bilgi olmaması ve yöntemin kolay olması şeklinde ifade etmişlerdir.

Mesleğinin bilincinde olan öğretmenlere şöyle seslenilmektedir: “Koşullarımız sınıfınızda anlatım yönteminden başka yöntem uygulamanıza el vermeyebilir. O durumda bile kürsünüzün altına koyacağınız bir teyp ya da sınıfınıza davet edeceğiniz bir meslektaşınızın gözlemlerinden yararlanarak uygulama biçimlerinizi geliştirebilirsiniz” (Küçükahmet, 2011, s.59). Sınıf öğretmenlerinin derslerde kullandıkları farklı yöntem ve teknikler olumlu sınıf ortamı oluşturma, öğrencilerin akademik başarılarını artırma, öğrenciler ve öğretmenler arasında iletişimi artırma gibi özelliklere sahiptir. Öğretmenler kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin sorunları ve çözüm önerilerini uzman paydaşlar ile paylaştıklarında sınıf içerisinde yapılan öğretiminin kalitesinin de artacağı düşünülmektedir.

Bu gerekçelerden hareketle yapılan bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları, kullanmak istedikleri yöntem ve teknikleri ortaya çıkarmak, aynı zamanda belirtilen derslerde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Literatürde öğretmenlerin bu çalışmaya konu olan derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin yapılmış çalışma sonuçlarına rastlamak mümkündür. Yapılan çalışma ile öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri neden tercih ettiklerini, eğer farklı yöntem ve teknik uygulamıyorlarsa sebeplerinin neler olduğunu derinlemesine araştırarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmanın problem cümlesi “Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri nelerdir? şeklinde oluşturulmuştur. Bu problem cümlesi altında

1. Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin işleniş sürecinde yaşadıkları genel sorunlar nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin işleniş sürecinde yaşanan sıkıntıların yöntem-teknik ile olan ilişkisi nedir?
3. Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde farklı yöntem ve teknikleri kullanmak istemelerinin nedenleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde farklı yöntem ve teknik kullanma konusunda yaşadıkları sıkıntılar nelerdir? sorularına cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları, kullanmak istedikleri yöntem ve teknikleri ortaya çıkarmak, aynı zamanda belirtilen derslerde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini ortaya koymaya yönelik olarak nitel araştırma yaklaşımı temel alınarak yapılmıştır. Araştırma durum çalışması desenine göre planlanmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma Tokat ili merkez ve ilçelerde bulunan toplamda 4 okulda görev yapan 20 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ilkokulda her sınıf seviyesinde görev yapan öğretmenlerden seçilmek amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi esas alınarak belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre çalışmaya dâhil olan öğretmenlerin sınıf seviyesine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 Çalışmaya katılan öğretmenlerin sınıf seviyesine göre sayıları

SINIF	f
1. Sınıf	4 öğretmen
2. Sınıf	2 öğretmen
3. Sınıf	3 öğretmen
4. Sınıf	8 öğretmen
Birleştirilmiş Sınıf	1 öğretmen

Tablo 1 incelendiğinde her sınıf seviyesinde en az 2 öğretmene ulaşmanın hedeflendiği dikkat çekmektedir. İlkokul düzeyinde birleştirilmiş sınıflarda da öğretim yapıldığından, bu sınıfta görev yapan 1 öğretmenin görüşlerine de yer verilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Analizi

Bu çalışmada veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Hazırlanan görüşme formu ilk olarak uzman görüşleri ışığında

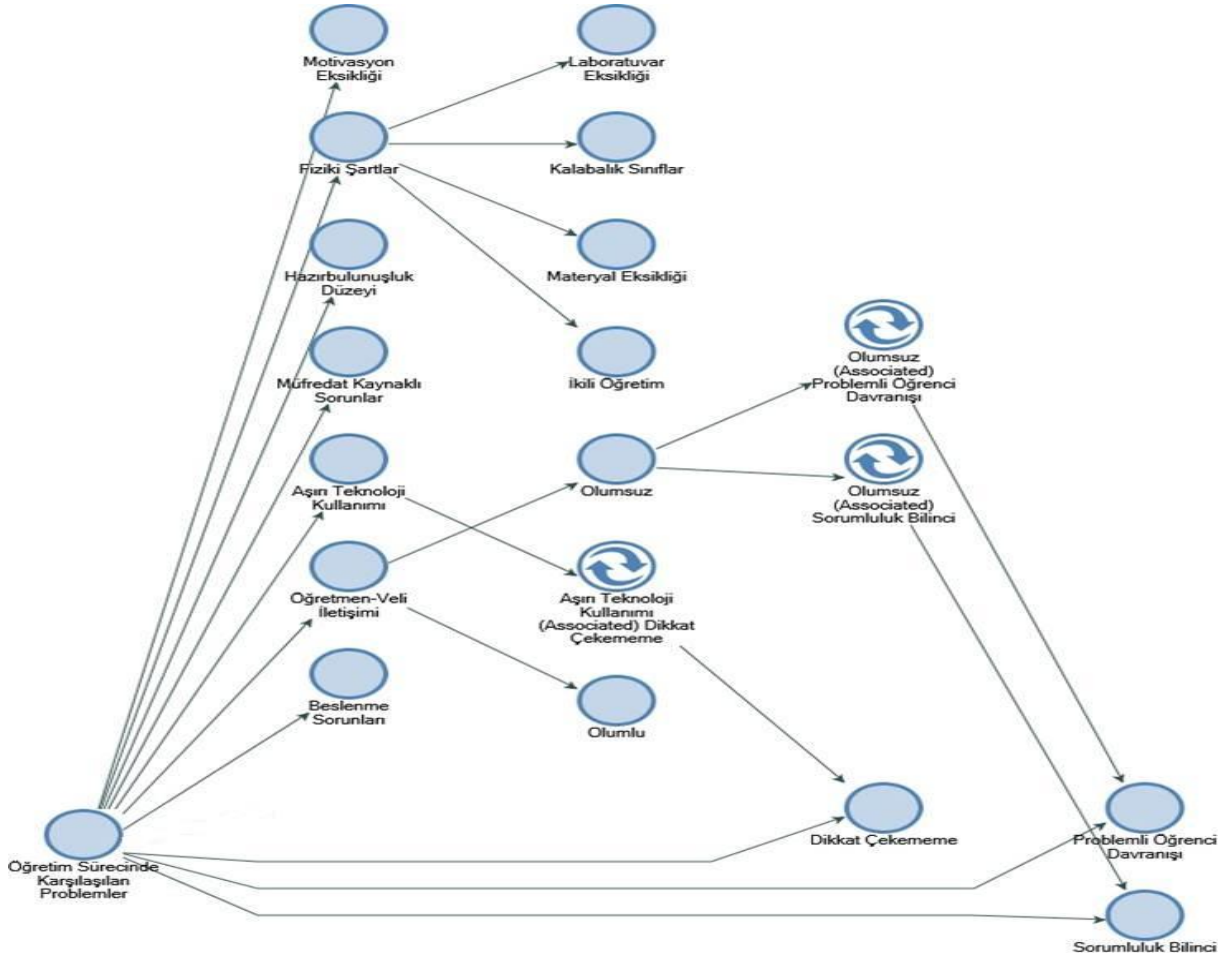
yeniden düzenlenerek ön uygulama yapılmak amacıyla Tokat ili merkez ilçede bulunan bir okulda uygulanmıştır. Ön uygulama sonucunda çalışmanın amacına hizmet etmediği düşünülen 3 soru görüşme formundan çıkarılmış ve ölçme aracına nihai şekli verilmiştir. Öğretmenler ile odak grup görüşmeleri yapılarak veriler toplanmıştır. Tüm veriler deşifre edildikten sonra verilerin analizinde ilişkisel içerik analizinden yararlanılmıştır. Katılımcıların görüşlerinden elde edilen veriler kelime ve kelime grubu olarak kodlanmıştır. Bu kodlar temalar altında derlenmiştir. Nvivo analiz programı kullanılarak yapılan veri analizlerinde kategori, alt kategori ve ilişkilerin tanımlandığı görsellere model olarak bulgular başlığı altında yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada cevaplanmaya çalışılan sorular başlık olarak temel alınmış ve bulgular bu başlıklar altında verilmiştir.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Sınıf öğretmenlerinin bir dersin işleniş sürecinde yaşadıkları sıkıntılar

Şekil 1’de katılımcıların bir dersin işleniş sürecinde yaşadıkları sıkıntılara yönelik ilişkisel analiz sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin modele yer verilmiştir.

Şekil 1. Sınıf öğretmenlerinin bir ders sürecinde yaşadıkları sıkıntılar

Şekil 1 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim sürecinde karşılaştıkları problemler “motivasyon eksikliği, fiziki şartlar, hazırbulunuşluk düzeyi, müfredat kaynaklı sorunlar, aşırı

teknoloji kullanımı, öğretmen-veli iletişimi, beslenme sorunları, dikkat çekememe, problemlili öğrenci davranışı, sorumluluk bilinci” kategorileri altında toplanmıştır.

Motivasyon eksikliği: Çalışmaya dâhil olan öğretmenler hem ders başında hem de gün sonunda öğrencilerin motivasyonlarının düştüğünden bahsetmektedirler. Motivasyon sorunu ortadan kaldırmak için genellikle şarkı söyleme, fıkra anlatma ya da video izletme gibi yöntemlere başvurduklarını belirtmişlerdir.

Ö1: *Eminim hepsi de aynı şeyden şikayetçidir, sabahleyin ilk derste çocuklarda motivasyon eksikliği ve katılım eksikliği.*

Ö8: *ben de ilk derste en çok bundan şikayetçiyim. İlk dersimizde bu şeyi yaşıyoruz.*

Öğrencilerdeki motivasyon sorunu öğrencilerin derse olan ilgisi, dersin işleniş şekli, öğrencilerin karşılanmayan fiziksel ihtiyaçları, sınıf ortamından kaynaklanan durumlar, öğretmenin mesleki yetersizlikleri gibi iç ve dış nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. “Öğretmenler, farkında olarak ya da olmayarak öğrencilerin öğrenme ve başarı motivasyonlarını etkilemektedir. Öğretmenlerin öğrencilere takdirde bulunmaları öğrenci motivasyonu ve kişilik gelişimleri için de çok etkili olmaktadır” (Arıkal & Yorgancı, 2012. s.3).

Fiziki şartlar: Fiziki şartlar başlığı altında öğretmenler genellikle bir ders sürecinde okullarındaki laboratuvar eksikliğinin, derslerde kullanmak istedikleri materyallerinin olmayışının, sınıfların kalabalık olmasının ve buldukları okullarda ikili öğretim yapılmasının karşılarına sorun olarak çıktığını ifade etmişlerdir.

Ö2: *Ancak okulun araları bir dönüşüme girdiği için laboratuvar kaldırıldı. Burada büyük bir laboratuvarımız vardı, şuanda yok. Geçenlerde miknatis konusunu işlerken, sağ olsun XXX Hocamdan yardım aldım. Ha burada dışarıdan getirdiğimiz parçalarla göstermeye çalışıyoruz ama bazen de o çocuğun kendisi elleyip dokunmadığı için sadece görsel, aslında film izlemiş gibi bir şey oluyor. O sitelerde anlatılıyor çok güzel ama işte araç yönünden yeterli donanımımız yok.*

Ö4: *Evet, ders işleme sırasında gürültü yani en çok, baştaki sorun bu yani. Bunun dışında pek fazla problem olmuyor yani sınıfların kalabalık olması sebebiyle gürültü daha çok bizi oyalıyor, zaman kaybediyoruz.*

Ö5: *...materyal gerekiyor, onun eksikliği hissediliyor...*

Ö7: *Fiziksel anlamda. Evet, o var. Sabahçı olduğumuz için beslenmede çok büyük problemler var.*

Ö10: *Derse ilk geldiğimizde sınıfın düzenini yapıyoruz. İşte sabahçı, sabah derse girdiğimiz için masaların düzenini yapıyoruz. Öğleden sonraki arkadaşın sınıfı kalabalık, öğretmen masamız bile yok şuan. Yani sınıfımızda öğretmen masası yok çünkü onlar kalabalık, masa çok.*

Örnekler incelendiğinde ders esnasında öğretmenlerin fiziki şartlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin yaşadıkları sıkıntılar dikkat çekmektedir. Bu sorunlar değerlendirildiğinde değinilen sorunların öğretmenin kontrolünün dışında olan sorunlar olduğu gözlenmiştir.

Hazırbulunuşluk düzeyi: Bu başlık altında çalışmaya dâhil olan öğretmenler sınıflarındaki öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin farklı olmasını öğretim sürecinde karşılarına çıkan bir sorun olarak tanımlamışlardır.

Ö15: *Seviye(hazırbulunuşluk) farklılığı, ilgi farklılığı bunu engelliyor.*

Ö12: *Öğrencilerimiz arasında ders işlemede seviye farkları gerçekten bu çok çok etkili.*

Elde edilen verilerin analizinden ulaşılan bulgulara göre öğrenciler arasındaki seviye farkı öğretmenlerin öğretim sürecinde sorun olarak karşılırlarına çıkmaktadır.

Müfredat kaynaklı sorunlar: Öğretmenler öğretmekle yükümlü oldukları derslerin öğretim programlarındaki kazanım ve konuların ya öğrencilerinin seviyelerinin üstünde olduğunu ya da öğrenci seviyesinin üstünde olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum öğretim sürecinin erken bitmesine ya da uzamasına neden olmaktadır.

Ö1: *Çok kolay, basit konular.*

Ö3: *Hayat bilgisinde şeye göre de çok basit yani.*

Ö4: *Normal hayata göre de çok basit.*

Ö5: *Çok ağır sosyal bilgiler. Bence program normalde olması gereken gibi değil.*

Bizim şeyimiz kazanımımız şu, milli mücadele döneminde Türk milletinin dayanışma içerisinde milli mücadeleyi kazandığını bilir. Aman Allah'ım buna her şeyi sıralamış. Mondros Mütarekesi, Lozan Antlaşması, Mudanya Antlaşması...

Katılımcılar hayat bilgisi dersinin müfredatının oldukça kolay olduğunu söyler iken sosyal bilgiler dersi müfredatlarını detaylı ve öğrenci düzeyine göre ağır olduğunu belirtmişlerdir.

Aşırı teknoloji kullanımı: Sınıflarında akıllı tahta (etkileşimli tahta) kullanan öğretmenler dikkati dağılan öğrencinin dikkatini toplamakta ya da sorunlarla karşılaştığında sorunu çözmekte sürekli çözümü etkileşimli tahtada aradığında öğretim materyali etkililiğini yitirdiğini dile getirmişlerdir.

Ö16: *Değişince birde bu akıllı tahtalar,sıradan olmaya başladı.*

Ö12: *Tam oraya bağımlıysak hani sinema gibi şeyden çıkıyor.*

Ö14: *Amacın dışına çıkıyor.*

Ö12: *Tabi tabi.*

Teknolojinin eğitim öğretim süreci içerisinde kullanımın hem yararları hem de sakıncaları olabilir. Dengeleme işi öğretmene düşmektedir. “Teknoloji öğretimde yardımcı bir rol üstlenmelidir, öğretimin amacı haline getirilmemelidir. Teknoloji sadece var olduğu için kullanmaya çalışılmamalı ya da teknoloji kullanılmadığında çağ dışı kalınacakmış gibi bir korkuya kapılmamalıdır” (Alpar, Batdal, & Avcı, 2007.s.23).

Öğretmen veli iletişimi: Çalışmaya dâhil olan öğretmenler öğretmen veli iletişimini iki boyutta değerlendirmişlerdir. Öğretmen ile veli arasında sağlanan olumlu iletişimin sorunların çözülmesine katkı sağladığını dile getirmişlerdir. Fakat öğretmen ile veli arasında istenilen düzeyde bir iletişim sağlanmadığında öğretmenler sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Veliler ile ilgili, öğretmene güven duymama, öğretmenin kararlarına saygı duymama ya da değer vermeme gibi problemler ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Ö11: ..öğretmenlik biraz daha bir işçi olarak görülmeye başlandı veli tarafından. Bir iş var, “Ben çocuğumu sana yazdırdım ha” yani ben her dediğimi yaparım gibi...

Ö16: Birde bu hafta velilerle ilgili bir sorun yaşıyorum, onu da sizinle paylaşmak isterim. Şöyle bir sorumuz var, “Benim çocuğu Bilsem 'e neden önermedin?”

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde öğretmenin verdiği karara saygı duymama ve güvenmeme durumları dikkat çekmektedir.

Şekil 1 incelendiğinde öğretmen veli iletişimi ile problemlili öğrenci davranışı ve sorumluluk bilinci arasında ilişki tanımlanmıştır. Veli öğretmene saygı duymamaya başladığı anda aynı davranışı öğrencide de gözlemlemek olası hale geliyor ve bu durum öğretmenin istenmeyen öğrenci davranışı ile karşılaşmasına neden oluyor denilebilir. Bununla birlikte öğretmene saygı duymayan veli öğretmenin öğrenciye yönelik ya da öğretim sürecindeki herhangi bir duruma yönelik bir isteği karşısında sorumsuz davranabiliyor (Örn: istenilen materyali temin etmeme) bu durum da öğrencide sorumluluk bilincinin gelişmemesine neden olabilir.

Beslenme sorunları: Çalışmaya dâhil olan öğretmenler genellikle ilk derslerde öğretim sürecinin çok erken saatlerde başlaması nedeniyle öğrencilerin evlerinde kahvaltı yapamadıklarını bu durumun ise öğretim sürecinin ilk aşamalarını olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Ö1: Sabahçı olduğumuz için beslenmede çok büyük problemler var...ben bir hafta boyunca kantinde gözlem yaptım, kimsenin haberi olmadan. Sınıfın yarıya yakını kahvaltı yapmadan geliyor. Beslenme problemimiz var.

Ö7: Biraz önce arkadaşlar gündeme getirdiler, kahvaltı yapmadan geliyorlar. Gözümüzün içine baka baka aşağıdan yağlıyı almış yiyor. E yeme desek, ister istemez her ne kadar olsa, masaların gözlerinde toz oluyor. Mikrop almamaları adına derste yiyin bitirin, diyoruz.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin ilk derste öğretim sürecine geçmekten ziyade öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak ile vakit geçirdikleri dikkat çekmektedir. Öğrencilerin sabah kahvaltı yapmamalarının sebepleri ise velilerin bu konuya dikkat etmemesi ve ikili öğretimden kaynaklı sabah öğrencilerin okula çok erken saatlerde gelmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dikkat çekememe: Çalışmaya dâhil olan öğretmenler bir ders süreci içerisinde özellikle ders başlangıcında ve bitiminde dikkat çekememe problemi yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan birinci sınıf öğretmeni olan katılımcılar bu problemi daha fazla yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kendi aralarında istişare yaptıklarında ise yıllarca öğretmenlik yapmış öğretmenin ayrıca göreve yeni başlamış bir öğretmenin de aynı problemi yaşadığını vurgulamışlardır.

Ö12: Dikkatle ilgili benim sorunum. Özellikle bu yeni jenerasyon çocuklarda, Evet, belli bir dikkat süresi var bu yaş çocukların ama bu nesilde o çok had safhada

Ö15: Yani bu sınıfta ders işlediğimizde, diğer şeyleri de kapsar ama ana şey bu ders olmak üzere ciddi anlamda dikkat çekememe problemi var.

Problemlı öğrenci davranışı: Öğretmenler öğretim işi ile sorumlu oldukları yaş gurubundaki çocukların genel özelliklerini göz önüne aldıklarında bu yaş grubu çocuklarda bulunmaması gereken farklı davranışlar sergilediklerini dile getirmişlerdir. Bu durum ise öğretmenlerin karşısına öğretim sürecinde bir sorun olarak karşılılarına çıkmaktadır.

Ö13: *Bu öğrencilerdeki davranış değişikliğine de değinmek lazım.*

Ö15: *Davranış anlamında da tabi bununla bağlantılı olarak, böyle benciller, ukalalar. Bunu velilerde de gözlemliyoruz. Belki diğer maddelere geçtikçe o konulara değiniriz ama en belirgin, benim tespit ettiğim şey bu.*

Sorumluluk bilinci: Örnekler incelendiğinde öğretmenler veli ve öğrencide sorumluluk bilincinin gelişmediğini ifade etmektedir. Ayrıca katılımcılar velilerin sorumluluk almadan her türlü sorunu öğretmenin çözmesini beklediğini fakat bulunan çözümlerin de veli tarafından değerli bulunmadığına dikkat çekmektedir.

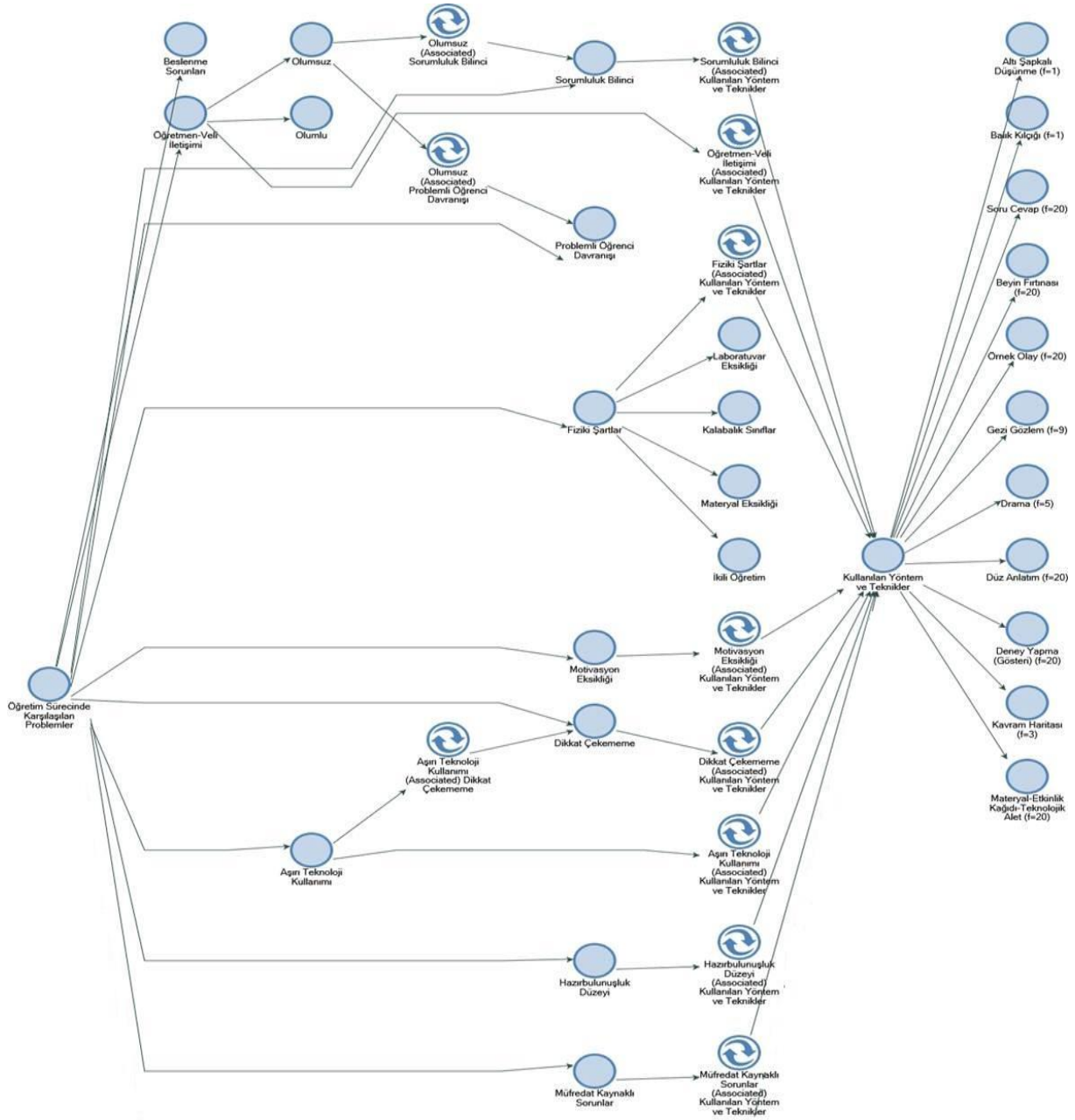
Ö11: *Sanırım sınıflara girip çıktığımızda diğer zamanlarda da gözüküyor, bugün de aşağıda konu oldu. XXX Bey'in söylediğine de XXX Bey'in söylediğine de katkı olarak, sorumluluk yok. Çocuklara sorumluluk yükleme diye hiçbir gayret yok.*

Ö17: *Amaç hata arayıp aramamak değil de sanki "Ben öğretmene söyledim, yalan meselesiyle o ilgilensin". Yani bazı sorumlulukları birisine atarız ya örneğin diyelim ki, burada öğretmene yüklüyor. Ya da öğretmene çok farklı yük veriyor.*

Öğrencilerin sorumluluk bilincinin oluşmasında iç ve dış nedenler olabilir. Bu durumda öğretmenlerin bunları belirleyip önlemler alması gerekmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Bir ders sürecinde yaşanan sıkıntıların(sorunların) yöntem-teknik ile olan ilişkisi

Şekil 2'de çalışmaya konu olan derslerin işlenişi sürecinde yaşanan sıkıntıların(sorunların) yöntem-teknik ile olan ilişkisine yönelik ilişkiisel analiz sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin modele yer verilmiştir.

Şekil 2. Bir ders sürecinde yaşanan sıkıntıların yöntem-tekniğe olan ilişkisi

Şekil 2 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin tümünün hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinde en çok “düz anlatım, örnek olay, soru cevap, beyin fırtınası, gösteri deneyi” yöntem ve teknikleri tercih ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu yöntem ve tekniklerin yanı sıra farklı materyal, etkinlik ve teknolojik aletlerden yararlandıklarını da ifade etmişlerdir.

Ö7: İnanır mısınız soru cevap ve anlatım sistemini anca yetiştiriyoruz. Çok çok yoruluyoruz.

Ö1: İşte soru cevap, yazılı anlatım gibi teknikler kullanarak...

Ö17: Anlatım, soru cevap.

Ö10: Kısa etkinlik kâğıtları falan da dağıtılır.

Ö11: Çalışma kâğıtları, evet.

Tüm katılımcılardan farklı olarak Şekil 2’de frekansları verilen öğretmenler ise balık kılıcı, altı şapkalı düşünme tekniği, drama gibi tekniklerden yararlandıklarını da dile getirmişlerdir. Çalışmaya dâhil olan katılımcıların görüşleri ışığında öğretmenlerin bir ders sürecinde karşılaştıkları problemler toplamda 10 başlık altında incelenmiştir (Bkz Şekil1). Şekil 2 incelendiğinde ise bu başlıklardan “*motivasyon eksikliği, fiziki şartlar, hazırbulunuşluk düzeyi, müfredat kaynaklı sorunlar, aşırı teknoloji kullanımı, öğretmen-veli iletişimi, dikkat çekememe, sorumluluk bilinci*” olmak üzere 8 başlığın kullanılan yöntem ve teknikler ile ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenler ile yapılan görüşmelerde genellikle derslerde öğrencilerin motivasyon eksikliğinin olduğu vurgusu yapılmıştır. Motivasyonu artırmak için öğretmenlerin genellikle video izletme, şarkı söyleme gibi tekniklerden yararlandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencinin ilgisini çeken yöntem ve teknikler kullanıldığında öğrencilerin farklı derslerdeki motivasyonun artacağı düşünülmektedir. Bu yüzden ders esnasında öğretmenlerin karşılaştıkları motivasyon sorununun kullanılan yöntem ve teknikler ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Nitekim çalışmaya katılan öğretmenlerin kullandıkları yöntemler incelendiğinde (Bkz Şekil 2) yöntemlerin çok da çeşitlilik arz etmediği dikkat çekmektedir.

Öğretmenlerin farklı yöntem teknikleri kullanmamasının çeşitli nedenleri olabilir. Bunlardan ilki fiziki şartlardaki yetersizliklerin öğretmenin yöntem ve teknik kullanımında kısıtlayıcı olduğu söylenebilir. Kalabalık sınıflarda öğretmen kazanımları yetiştirmek amacıyla sadece anlatım yolunu tercih edebilir. Aynı zamanda materyal eksikliği ve laboratuvar eksikliği de öğretmenin yöntem teknik seçimini kısıtlayan engellerin başında gelmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yöntem teknik konusundaki yeterince bilgi ve becerisinin olmaması bir diğer faktör olarak ele alınabilir. Her türlü imkânsızlığı fırsata çevirmek isteyen öğretmen her denemesinde başarısızlık ile karşılaştığında bu durum onun yöntem teknik seçimini etkiliyor olabilir. Ayrıca öğretmenler sınıflarındaki öğrencilerin seviyelerinin aynı olmamasından kaynaklı öğrencilere sadece düz anlatım yolu ile ulaşabileceklerini düşünüp farklı yöntem ve teknikleri kullanmıyor olabilirler.

Çalışmaya konu olan sosyal bilgiler, hayat bilgisi ve fen bilimleri öğretim programlarını değerlendiren öğretmenler Sosyal Bilgiler (4., 5. sınıflar) öğretim programının çok yoğun ve öğrenci seviyesinin üstünde olduğunu ifade etmişlerdir. Kazanımların hepsini öğrenciye kazandırma amacı güden öğretmen bu amaç uğruna farklı yöntem ve tekniklerden vazgeçip düz anlatım ya da sadece soru cevap tekniğini tercih ediyor olabilir. Bununla birlikte Hayat Bilgisi (1-3. sınıflar) programının öğrenci seviyesinin altında olduğunu söyleyen öğretmenler ders sürecinin erken tamamlandığını ifade etmektedir. Bu durum ise farklı yöntem ve teknikler kullanılarak aşılabacağı düşünülmektedir. Düz anlatım yolu ya da sadece soru cevap tekniği ile geçirilen hayat bilgisi ders sürecinin erken bitmesi kaçınılmazdır denilebilir.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin aşırı teknoloji kullanarak derslerini işlediklerini söylemek mümkündür. Sürekli teknolojik aletlerin kullanıldığı bir sınıfta farklı yöntem ve tekniklerin kullanılamayacağı düşüncesinden hareketle fazla teknoloji kullanımının öğretmenlerin farklı yöntem ve teknik tercihlerini etkilediği düşünülmektedir.

Olumsuz öğretmen veli iletişiminin öğretmenin yöntem ve teknik seçimini etkilediği düşünülmektedir. Farklı teknik deneme sürecine giren öğretmen tekniği uygulamak adına öğrenciden ön hazırlık talebinde bulunmaktadır. Ön hazırlık yapmadan gelen öğrenciler öğretim sürecini olumsuz etkilemekte bu da öğretmeni düz anlatım, soru cevap gibi çoğunlukla kullanılan yöntem ve tekniği sürüklemektedir.

Çalışmaya dâhil olan öğretmenler genellikle öğrencilerin dikkatini çekemediklerinden bahsetmişlerdir. Şekil 2’de sunulan, öğretmenlerin çoğunlukla tercih ettikleri yöntem ve teknikler incelendiğinde dikkat çekememe probleminin bir boyutunun da kullanılmayan farklı yöntem ve teknikler olduğu düşünülmektedir.

Hem velinin hem de öğrencinin sorumluluk almayarak öğretmenin istediklerini yerine getirmemesi dolaylı yoldan da olsa öğretmenin yöntem ve teknik seçimini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Yine velinin öğretim sürecinden öğretmenlik mesleğini yapmasının engelleyecek şekilde müdahil olması (ödevlerine ve ders işleniş şekline karışmak gibi) yine önemli bir durumdur.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde farklı yöntem ve teknikleri kullanmak istemelerinin nedenleri

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin farklı yöntem ve teknikleri kullanmak isteme durumlarını ortaya çıkarmak amacıyla kendilerine “Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinde farklı yöntem ve teknikleri kullanmak ister misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin tümü bu soruya evet cevabı vermiştir. Evet cevabı dışında öğrenme isteklerini ifade eden öğretmenlerin söylemlerine aşağıda örnek verilmiştir.

Ö17: Yani diyorsunuz biraz daha fazla çörek versek yer misiniz? Yenmez mi yani.

Ö12: Birde şey var hocam bu, yaş gruplarında ne kadar güzel değişik materyal, ne kadar değişik yöntem teknik olursa, monotonluktan çıkıyor. Yetişkinler gibi değil, bir üniversite öğrencisi veya bir insan gibi. O anlamada bir derste ne kadar değişik bir yöntem uygularsak imkân ölçüsünde, o derece faydalı. Tabiki o manada uygulamak isteriz.

Öğretmenlerden alınan evet cevapları ve öğrenme isteklerini anlatan örnekler düşünüldüğünde, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinde kullanılabilecek farklı yöntem ve teknik bilgisine sahip olmak istedikleri dikkat çekmektedir. Sınıf öğretmenlerinin çalışmaya konu olan derslerde farklı yöntem ve teknik kullanma isteme nedenleri;

- *Kalabalık sınıflarda uygulanabilir olma*
- *Uygulamaya dönük olma*
- *Dikkat çekici olma*
- *Farklı materyal kullanma*
- *Mesleki gelişimi destekleme*
- *Öğretim işini kolaylaştırma* olmak üzere 6 başlık altında toplanmıştır.

Kalabalık sınıflarda uygulanabilir olma: Katılımcılar kullandıkları yöntemler haricinde kalabalık sınıflarda uygulanabilecek olan farklı yöntem ve teknikleri öğrenmek istediklerini dile getirmişlerdir.

Ö1: Şimdi mesela sınıf mevcudunun çok kalabalık olmaması lazım. Yeni yöntem ve teknikleri yani çocuğu da işin içine katacağsak, tüm çocukları işin içine kattığımız için hakikaten kalabalık sınıfta bir sıkıntı.

Sınıfların kalabalık olmasının öğretmenlerin yöntem ve teknik seçimini etkilediği düşünülürse, katılımcıların kalabalık sınıflarda uygulamak istedikleri yöntem ve teknikleri öğrenmek istemeleri kaçınılmaz hale gelmektedir denilebilir.

Dikkat çekici olma: Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri öğretim sürecinde dikkat çekememe durumunun bir problem olarak karşılına çıktığını ifade etmişlerdir. (Bkz Şekil 1). Bu yüzden öğrenilecek yeni yöntem ve tekniklerin öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ö14: 40 dakika orada çocuğu böyle durdurmaya çalışıyoruz. Bu gerçekten işkence. Biz şurada bilmiyorum belki yarım saattir veya 40 dakikada sıkılmaya başladık. Kimimizin aklına sigara, kimimizin aklında çay var. O çocuğun aklında neler olmaz? Ben şunu düşünüyorum. Biz çeşitli yöntemlerle veya tekniklerle, dikkat çekebiliriz.

Ö9: Tabi tabi. Çünkü hemen şey bir kişi uygulayacak, soru cevap. Artık o bir sıkıcı, monoton.

Ö13: Sıradan

Ö9: Sıradan evet. Ama farklı, hiç uygulamadığımız olacak ki anında dikkatler oraya çekilecek.

Çalışmaya dâhil olan öğretmenler kullandıkları yöntem ve tekniklerin aynı zamanda kullanılan teknolojik araçların artık öğrencilerin dikkatini çekmediğini vurgulamışlardır. Bu yüzden öğrencilerin dikkatini çekebilecek, onları öğretim sürecine dâhil edebilecek uygulamaları öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir.

Uygulamaya dönük olma: Yeni yöntem ve teknik öğrenme nedenleri arasında öğretmenler bu yöntem ve tekniklerin uygulamalı olması gerektiğinin vurgusunu da yapmışlardır.

Farklı materyal kullanma: Öğretmenler yöntem ve tekniklerin içerisinde farklı materyal kullanımını destekleyici unsurların olmasının da gerekli olduğunu vurgusunu yapmışlardır.

A:Farklı materyal kısmına mı vurgu yapıyorsunuz?

Ö15: Tabi

Ö16: Evet.

Ö17: Geçen sene mesela şeyi ben oldu bitti, bu akciğer meselesini 4. sınıftayken anlatırken vücudumuzda, şu pankreasın şişmesini, kasılmasını, onu nasıl anlatacağım. Çünkü soyut, içeride, anlatamıyorum, şey olmuyor. Şu petlerden kestim. Altına poşet bantlayarak, onu işte nefes aldığım zaman ne oluyor, yukarı doğru çekiliyor. Verdiğim zaman ne oluyor, kolayca halledebildim yani.

Öğrencinin dikkatini çekme ve motivasyon sağlama konusunda sıkıntı yaşayan katılımcılar bu durumları ortadan kaldırmak amacıyla yeni öğrenecekleri yöntem ve tekniklerin farklı materyal kullanımını da desteklemesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Mesleki gelişimi destekleme: Öğretmenler kendilerini yenilemeleri açısından ve öğrenciye daha kolay ulaşmayı sağladığı için yeni yöntem ve teknik öğrenmeye her zaman açık olduklarını ifade etmişlerdir.

Ö14: Yeni yöntem de gerekiyor hocam.

Ö17: Kendinizi yenilemeniz açısından.

Öğretim işini kolaylaştırma: Öğretmenler her ne kadar farklı sebeplerden ötürü öğretim sürecinde yöntem ve teknik çeşitliğini sağlayamamış olsa da farklı yöntem ve tekniklerin aslında öğretim işini kolaylaştırdığını da dile getirmişlerdir.

Ö15: Bizim işimizi kolaylaştırıyor.

Ö2: Eski akıllı tahtalarda mesela işe yarar bir şey vardı, açı ölçer. Mesela biz açı ölçmeyi defterde tek tek öğrenciyle ilgilenerek, diyelim ki 4-5 saatte çatlayarak,

belki çok da verimli olmadan uğraşırken, orada her öğrenciyi işte nereye oturacak, nasıl yapacak, kaldırıp uygulayarak, yaparak. Bir kez gördüğü zaman, oradakini buraya küçüğe taşıyabiliyor. Daha kolay öğreniyor.

Katılımcıların belirtilen derslerde farklı yöntem ve teknik kullanmaya ihtiyaç duyma nedenleri “Uygulamaya dönük olma, Dikkat çekici olma, Farklı materyal kullanma, mesleki gelişimi destekleme, Öğretim işini kolaylaştırma” olmak üzere 6 başlık altında derlenmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin farklı yöntem ve teknik öğrenmeye istekli oldukları gözlenmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde farklı yöntem ve teknik kullanma konusunda yaşadıkları sıkıntılar

Sınıf öğretmenlerinin çalışmaya konu olan derslerde farklı yöntem ve teknik kullanmama nedenleri;

- *Yöntem-Teknik bilgisi eksikliği*
- *Müfredat kaynaklı sorunlar (kazanım yoğunluğu)*
- *Gerekenden fazla bilgi yükleme kaygısı*
- *Bireysel farklılıklar*
- *Materyal eksikliği*
- *Sınıf yönetimi sorunları* olmak üzere 6 başlık altında toplanmıştır.

Yöntem-Teknik bilgisi eksikliği: Çalışmaya katılan öğretmenler genel olarak bahsettikleri yöntem ve teknikler dışında farklı uygulamalara yer vermeyişlerinin nedenini bu uygulamaları bilmemelerine bağlamaktadırlar.

Ö5: Ben kendime adıma, bir bilmemiz. Yani çok fazla yöntem uygulamayı bilmememiz. Gün geliyor, unutuluyor. Yani çeşitli hizmet içi eğitim kurslarında, çeşitli seminerlerde öğrendiğimiz şeyler var. Ama zamanla unutuluyor.

Müfredat kaynaklı sorunlar (Kazanım Yoğunluğu):Kazanımların yoğun olduğu derslerde (Sosyal Bilgiler) farklı yöntem ve teknik kullanımının mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.

Ö5: Belki birde şöyle söylenebilir, bu sene bilmiyorum bana öyle geliyor, 4. Sınıf konuları o kadar yoğun ki...

Ö6: Yetiştirilemiyor.

Gerekenden fazla bilgi yükleme kaygısı: Öğretmenler müfredattaki kazanımlar öğrenci seviyesine uygun ve hafif olsa bile kendilerinin aşırı sorumluluk olarak programda öngörülme kuralı, ilke ya da durumları da öğrencilere anlattıklarını da dile getirmişlerdir.

Ö6: Biz her şeyi birden yüklemeye çalışıyoruz,

Ö1: Biz bilmiyorum belki kendimize biraz işgüzarlık mı yapıyoruz veyahut başka bir şey mi yapıyoruz, sınıf seviyeleri yani öğrenciler farklı farklı olduğu için biz biraz daha çocuklar daha iyi öğrensinler, daha şey yapsınlar diye, çok çok çok o konuyla ilgili materyal üzerinde duruyoruz. Yani örneklendirme yapıyoruz, fotokopi veriyoruz. Hepsine eşit bir şekilde öğretebilmek için, bu bizde biraz zaman alıyor. Yani yöntem ve tekniklerin az kullanılmasında, belki o dersi anlatmak için birkaç yöntem daha kullanacakken, çocuğun biraz daha etkili kullansın, bulunsun...

Bireysel farklılıklar: Öğretmenler genellikle sınıflarındaki seviye farklılıklarının onların yöntem ve teknik seçimini doğrudan etkilediğini ifade etmişlerdir.

Ö9: Seviye farklılığı, ilgi farklılığı bunu engelliyor. Yani birine hitap eden bir yöntem, diğerleri için sıkıcı oluyor. Ona katılmıyorlar. Katılmayınca gürültü yaparak diğerlerini engelliyorlar. Benim böyle bir sıkıntım var bir kere.

Materyal eksikliği: Sınıfta kullanılacak yöntem bir materyal içeriyor ise öğretmenler bu materyalin eksikliğinde yöntemi uygulamaktan vazgeçmektedirler.

Ö13: Materyal gerekiyorsa, onun eksikliği hissedilebilir.

Ö12: Evet.

Ö13: Kullanmak istemeyebiliriz.

Sınıf yönetimi sorunları: Sınıf öğretmenleri yeni yöntem ve teknik kullanımında sınıf yönetimine ilişkin problem yaşadıklarında ya da kabalılık sınıflarda yeni yöntem ve teknikleri tercih etmediklerini ifade etmişlerdir.

Ö18: Çocukları fazla dağıtıyorsa da kullanmak istemeyebiliyoruz yani bu yöntemi. Sınıfa hakim...

Ö20: Sınıf yönetiminde bir problem yaşandığı zaman

Ö13: Tercih edilmiyor yani.

Katılımcıların belirtilen derslerde farklı yöntem ve teknik kullanmaya ihtiyaç duyma nedenleri fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde farklı yöntem ve teknik kullanma konusunda yaşadıkları sıkıntılar “Yöntem-Teknik bilgisi eksikliği, Müfredat kaynaklı sorunlar (Kazanım Yoğunluğu), Gerekinden fazla bilgi yükleme kaygısı, Bireysel farklılıklar, Materyal eksikliği, Sınıf yönetimi sorunları” olmak üzere 6 başlık altında derlenmiştir. Başlıklar altında sunulan bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların karşılaştıkları sorunların çözülebilir düzeyde olduğu dikkat çekmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma sınıf öğretmenlerinin “fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler” derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir

Yapılan bu çalışmada öğretmenlerin öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların “Motivasyon eksikliği, Fiziki şartlar, Hazırbulunmuşluk düzeyi, Müfredat kaynaklı sorunlar, Aşırı teknoloji kullanımı, Öğretmen-Veli iletişimi, Beslenme sorunları, Dikkat çekememe, Problemlerli öğrenci davranışı, Sorumluluk bilinci başlıkları altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Müfettişlerin ya da öğretmenlerin gözünden öğretim süreçlerinin, öğretim programlarının etkililiğinin incelendiği çalışmalarda öğretmenler öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunları materyal eksikliği, sınıfların kalabalık oluşu, fiziksel olanakların eksikliği gibi nedenlere bağlamışlardır (Çiftçi, Sünbül ve Köksal, 2013; Dindar, Yaman, 2003; Ekinci, 2007; Yelken, Üredi, Tanrıseven ve Kılıç (2010). Elde edilen sonuçlar yapılan bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde sınıf öğretmenleri ve fen bilgisi öğretmenleri ile yapılan çalışmalarda öğretmenlerin öğretim sürecinde etkinliklerin uygulanması için zamanın yetersiz olmasını, velilerin öğrencilerin çalışmalarlarıyla ilgilenmemelerini, sınıfların kalabalıklığını, laboratuvarların, sınıfların fiziki durumunun ve önemli sorunlar olarak gördüklerini ortaya çıkarmıştır (Doğan, 2010). Nitekim yapılan bu

çalışmada da öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlar arasında olumsuz öğretmen veli iletişiminin ve velinin bazı sorumsuz davranışlarının öğretmenlerin seçtikleri yöntem ve teknikleri etkilemesinde ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin en çok başvurdukları yöntem ve tekniklerin düz anlatım, soru-cevap, gezi gözlem, örnek olay ve beyin fırtınası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde gerek sınıf öğretmenleri ile gerekse fen bilgisi ya da sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan çalışmaların sonuçlarına göre öğretmenler fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde çoğunlukla düz anlatım, soru cevap, tartışma, beyin fırtınası yöntem ve tekniklerini ve sınıf içinde deney yapmayı tercih etmektedirler (Aktepe & Aktepe, 2009; Aykaç, 2011; Çelikkaya & Kuş, 2009; Şimşek, Hırça, & Coşkun, 2012).

Derslerinde farklı yöntem ve teknik kullanmak istediklerini ifade eden öğretmenler bu yöntem ve teknikleri kullanamama nedenlerini ise, öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynaklı sorunlar, okulların fiziki şartlarının uygun olamaması, zaman zaman materyal sıkıntısı yaşadıklarını, yöntem-teknik bilgisi ve uygulama eksiklerinin olduğunu, farklı yöntem ve teknik uygulamaya çalıştıklarında sınıf yönetiminde sorunlar yaşadıklarını, bunun yanında kazanımlar sadeleştirilmiş olsa da öğrencilere gereğinden fazla bilgi yükleme çabası olarak ifade etmişlerdir. Literatür incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği çalışmaların olduğunu görmek mümkündür (Aktepe & Aktepe, 2009; Çelikkaya & Kuş, 2009; Çiftçi, Sünbül, & Köksal, 2013; Şimşek, Hırça, & Coşkun, 2012; Yıldırım, 2011).

Öğretmenler öğretim sürecinde sorunlar ile karşılaşsalar da yeni yöntem ve teknikleri kullanırken sorunlar yaşadıklarını dile getirirler de tüm bu sorunların üstesinden gelmek için yeni yöntem ve teknikleri öğrenmek istediklerini, mesleki gelişim açısından bu durumun önemli olduğunu vurgulamışlardır. Her ne kadar kendilerinden, öğrenciden, veliden ya da okulun fiziki şartlarından kaynaklanan sorunları çözmede sıkıntı yaşasalar da tüm bu sorunların aşılabilir olduğunu, farklı yöntem ve teknik öğrenme isteklerini ve özellikle uygulamaya dönük çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle öğretmenlerin yeni uygulamalara her zaman açık olduklarını söylemek mümkündür.

Öneriler

Öğretmenler sınıfların kalabalık olması veya materyal eksikliği gibi fiziksel şartların yetersizliği sebebi ile yeni yöntem ve teknik kullanmadıklarını dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra yeni yöntem ve teknik kullanmaya istekli olduklarını da dile getirmişlerdir. Ulaşılan bu sonuçlardan hareketle kuramsal bilgilerin verildiği uygulamalar yerine içerisinde hem teori hem de uygulama örnekleri, materyal geliştirme durumları da barındıran yöntem ve teknikleri tanıtıcı projeler yapılması önerilmektedir. Önen, Mertoğlu, Saka, ve Gürdal (2009) yapmış oldukları bir çalışmada Anadolu Öğretmen Lisesi öğretmenlerinin, yöntem-tekniklerle ilgili bilgilerinde Hizmet içi eğitim öncesi ve sonrasında, farklılık olup olmadığının ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında öğretmenlere yapılandırmacı öğretim yaklaşımında kullanılan yöntem teknikler ile ilgili teorik bilgi verilmiş; aynı zamanda yöntem-tekniklerin uygulamaları da yaptırılmıştır. Çalışma sonucunda eğitimden önce öğretmenlerin sınıflarında en çok soru-cevap, düz anlatım ve deney yöntemlerini kullandıkları belirlenmiş; eğitimden sonra öğretmenlerin öğretim yöntem-tekniklerine ve yapılandırmacı yaklaşıma ilişkin bilgilerinde önemli artışlar olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde öğretmenlerine yöntem ve teknik konusunda bilgilerinin artırılmaya çalışıldığı projelerde mutlaka uygulamaya da yer verilmesi gerekliliği gündeme gelmektedir. Bu yüzden öğretmenler ile yapılacak olan tüm çalışmalarda uygulama boyutuna daha fazla önem verilmesi önerilmektedir.

Öğretmenler ile yapılacak olan uygulamalı projelerin onların ihtiyaçları ve istekleri göz önünde bulundurularak planlanması önerilmektedir.

Çalışmadan elde edilen önemli bir sonuç ise veli ile öğretmen arasında oluşan güçlü iletişiminin yöntem ve teknik uygulamasını olumlu yönde etkilemesidir. Veli ile öğretmen arasındaki iletişiminin en üst düzeyde tutulması öğretmene bağlı iken velinin öğrenciye yapılan öğretimin nasıl yapılacağına anlatılması sadece öğretmene bağlı değildir. Bu yüzden okul üniversite işbirliği kurularak velilere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Literatürde var olan çalışmalar ve yapılan bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde öğretmenlerin genellikle materyal eksikliğine vurgu yaptığı dikkat çekmektedir. Okullarda var olan materyal eksikliğini gidermek amacıyla öğretmenler için materyal geliştirme uygulamaları içeren projeler yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktepe, V., & Aktepe, L. (2009). Fen ve teknoloji öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin öğrenci görüşleri: Kırşehir BİLSEM örneği. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 69-80.
- Alpar, D., Batdal, G., & Avcı, Y. (2007) Öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 9-31
- Arıklı, G., & Yorgancı, B. (2012). Öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin motivasyonu algılama farklılıkları. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
- Aykaç, N (2011). Hayat bilgisi dersi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sinop ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-12.
- Çelikkaya, T., & Kuş, Z. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler. *Eğitim Fakültesi Dergisi XXII (2)*, 741-758
- Çiftçi, S., Sünbül, A. M., & Köksal, O. (2013). Sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmiş mevcut programa ilişkin yaklaşımlarının ve uygulamalarının eğitim müfettişlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 281-295
- Demir, Ö., & Özden, S. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel stratejilere yöntemlere ve tekniklere ilişkin görüşleri: hayat bilgisi dersine yönelik tanılayıcı bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, 59-75
- Dindar, H., & Yangın, S. (2007). İlköğretim fen ve teknoloji programındaki değişimin öğretmenlere yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 240-252.
- Dindar, H., & Yaman, S. (2003). İlköğretim okulları birinci kademedeki fen bilgisi öğretmenlerinin eğitim araç-gereçlerini kullanma durumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13, 167-176.
- Doğan, Y (2010). Fen ve teknoloji dersi programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Yüzüncüyıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 86-106.
- Ekinci, A. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programının yapılandırmacı yaklaşıma bağlamında değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Ergani, K. (2010). *İlköğretim 4 ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim yöntem ve teknikleri ile materyal kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Küçükahmet, L. (2011). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel
- MEB, (2009). *Sosyal bilgiler 4.-5. sınıf programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB, (2013). *İlköğretim kurumları (ilkokullar ve ortaokullar) fen bilimleri dersi (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB, (2015). *İlkokul hayat bilgisi dersi (1, 2 ve 3. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Önen, F., Mertoğlu, H., Saka, M., & Gürdal, A. (2009). Hizmet içi eğitimin öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgilerine etkisi: Öpyep Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 9-23.
- Sönmez, I. (2002). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf fen bilgisi öğretiminde kullanılan metotların öğretmenler açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Şimşek, H., Hırça, N., & Coşkun, S. (2012). İlköğretim fen ve teknoloji öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerini tercih ve uygulama düzeyleri: Şanlıurfa ili örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(18), 249-268.
- Taşkaya, S. M., & Sürmeli, H. (2014). Sınıf öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinde kullandıkları öğretim yöntemlerinin değerlendirilmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 169-188
- Yelken, T., Üredi, L., Tanrıseven, I., & Kılıç, F. (2010). İlköğretim müfettişlerinin yapılandırmacı program ile öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme ortamı oluşturma düzeylerine ilişkin görüşleri. *Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 31 – 46.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

Educational environments should involve practices that bring life and school together. Diverse methods and techniques will integrate life and school, enabling students to acquire skills that make them harmonious with their surroundings. Social Studies Course opens school’s doors to life while Natural Sciences Course introduces students to the kind of knowledge that helps them discover the causes and effects of the events taking place in the universe. Social Studies Course helps students acquire a social personality. Educational practices should be emphasized in respect to these primary school courses. Teaching process demands different methods and techniques that enable students to use the knowledge they acquire, rather than those that introduce them to the prepared knowledge.

Diverse methods and techniques have virtues that enable primary teachers to create positive educational context in classroom, improve students’ academic achievements, and enrich communication between students and their teacher. It is considered that when teachers share with their partners the problems and solution alternatives about the methods and techniques they use, this will help increase the quality of teaching in classroom. I aim in this study to reveal the methods and techniques that primary teachers use or want to use in the courses of Natural Sciences, Social Studies, and Social Studies. I also aim to bring forward teachers’ opinions about the methods and techniques used in the cited courses.

The research question as of this study is: “What are the methods and techniques that primary teachers use in the courses of Natural Sciences, Social Studies courses?” And the following questions are discussed under this main inquiry:

1. What are the general problems that primary teachers face while teaching Natural Sciences, Social Studies courses?
2. In what ways do the cited problems relate to methods and techniques?
3. What are the reasons that primary teachers want to use diverse methods and techniques in the courses of Natural Sciences, Social Studies courses?
4. What are the difficulties that primary teachers face in using diverse methods and techniques in the cited courses?

Methodology

This study is based on qualitative research. It was planned according to the case study pattern and carried out with 20 teachers who serve at 4 different schools in the city and districts of Tokat. Data were collected by means of a semi-structured interview form designed by the researchers. All data were deciphered and then processed by descriptive analysis. Nvivo analysis software was used for data analyses in which images that define categories, subcategories and correlations were included under the title of “findings.”

Results

I discussed the problems that teachers face in teaching process under the following categories: Shortage of Motivation, Physical Conditions, Level of Readiness, Curriculum-related Problems, Excessive Use of Technology, Teacher-Parent Communication, Nourishment Problems, Lack of Drawing Attention, Students’ Misbehaviors, and Consciousness of Responsibility.

I founded that all teachers who participated in the study mostly prefer the methods and techniques of Lecturing, Case Study, Question and Answer, Brain Storming, Demonstration

Experiment, in the courses of Social Studies, and Natural Sciences. Teachers asserted that they use diverse materials, technical devices, and hold activities.

I discussed the reasons that the participants do not use different methods and techniques in the cited courses under the following 6 titles: Shortage of Knowledge about Methods and Techniques, Curriculum-based Problems (Intensity of Acquisitions), Teaching Unnecessary Knowledge, Individual Differences, Shortage of Materials, Problems of Classroom Management.

I discussed the reasons that the participants want to use diverse methods and techniques in the cited courses under the following 6 titles: Applicability in Crowded Classrooms, Being Practice-oriented, Capability of Drawing Attention, Using Different Materials, Supporting Professional Development, and Catalyzing the Work of Teaching.

Discussion and Conclusion

In studies that examine the effectiveness of teaching processes and teaching programs from the perspectives of school inspectors and instructors, teachers relate the problems they face while teaching to such causes as shortage of materials, crowded classrooms, and shortage of physical facilities (Çiftçi, Sünbül, & Köksal, 2013; Dindar & Yaman, 2003; Ekinci, 2007; Yelken, Üredi, Tanrıseven, & Kılıç (2010).

I found that the methods and techniques to which teachers appeal most are lecturing, question and answer, observation trip, case study, and brain storming. Studies done with primary teachers and teachers of natural sciences and social sciences show that instructors most prefer lecturing, question and answer, and in-class experiment (Aktepe & Aktepe, 2009; Çelikkaya & Kuş, 2009; Şimşek, Hırça, & Coşkun, 2012).

In regard to the reasons that they do not use diverse methods and techniques, teachers refer to the problems caused by students' individual differences, inconvenience of physical conditions, shortage of materials, shortage of knowledge about methods and techniques, shortage of practices, difficulties of classroom managements faced when applying diverse methods and techniques, and teaching unnecessary knowledge even though acquisitions are reduced. Similar results can be found in literature (Aktepe & Aktepe, 2009; Çelikkaya & Kuş, 2009; Çiftçi, Sünbül, & Köksal, 2013; Şimşek, Hırça, & Coşkun, 2012; Yıldırım, 2011).